

Marc van Houten deed afgelopen jaar een broedvogel-inventarisatie in een deel van het Eempoldergebied. Hierover is elders in deze Korhaan meer te lezen. De bijzondere gedragingen van een Waterhoen vormden aanleiding voor dit verhaal.

Marc van Houten

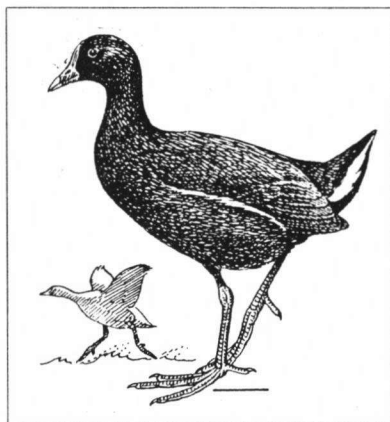
Waterhoen zoekt het hogerop

Na elke broedvogel-inventarisatieronde in de Noordpolder te Veld/Maaspolder, voorjaar 1994, deed ik altijd het vijzelgemaal aan, gelegen aan de monding van de Gooijergracht aan het Eemmeer. Tijd voor bezinning en rust, maar vooral brood en koffie. Zo ook op 23 mei.

Tijdens het achterlangs lopen bij het gemaal vloog er plotseling een Waterhoen (*Gallinula chloropus*) uit een van de aanwezige bomen, een hoge wilg. De vogel vloog klapwiekend en waterrennend de uitmonding op en verborg zich in de rietkraag, om aldaar de verstoorder gade te slaan. Staand op een betonnen verhoging zag ik in de boom, aan de basis van enkele zware takken, de rand van een mogelijk nest zitten. Hoger staand zag ik het nest van het Waterhoen, met vijf eieren als inhoud. Gezien de constructie van het nest zou een Houtduif als vorige nestbezitter en -maker gezien kunnen worden. De boom stond gedeeltelijk boven het zand en boven stoeptegels.

Nu is in het algemeen de nestplaatskeuze van het Waterhoen zeer verschillend. De nesten worden in de regel tussen verlandingsvegetaties gebouwd, maar nesten in vegetaties op het vaste land zijn geen uitzondering. Ook wordt er wel in struiken en zelfs in bomen langs de

oever gebreed, soms worden oude nesten van Kraaien en Eksters als nestplaats benut. Nesten worden dus wel vaker hogerop gevonden en -daarom- mag een nestplaatshoogte tot 0,50 meter boven de waterspiegel als "normaal" worden beschouwd. De nesten hoger dan 1,5 meter boven de waterspiegel kunnen als andersoortig betiteld worden (Engler 1980). Zo ook dit nest. Het bevond zich zo'n 2,5 meter boven de grond en zo'n 4,5 meter boven de verderop gelegen waterspiegel.

Waterhoen

Wat nu de toedracht is van het Waterhoentje om te broeden boven in deze boom is niet geheel duidelijk. Een reden zou kunnen zijn dat door de aanwezigheid van grondpredatoren, in dit geval als mogelijkheid de Bruine rat, de Waterhoentjes genoodzaakt zijn veiliger oorden te zoeken. In het algemeen schijnt de soort hogerop te broeden daar waar de broeddichtheid hoog is

en waar weinig of geen geschikte vegetatie aanwezig is. Dit laatste is voor dit Waterhoen zeker geen reden om hoog te broeden, voor zover bekend is de broeddichtheid ter plaatse niet hoog en is geschikte vegetatie volop aanwezig.

Er wordt vaak gesuggereerd dat de Meerkoet en het Waterhoen zodanig met elkaar concurreren, dat een toename van het meerkoetenbestand in een bepaald terrein een achteruitgang of zelfs verdrijving van het Waterhoen veroorzaakt.

Nu is tijdens bovengenoemde broedvogel-inventarisatie gebleken dat de toename van de Meerkoet enorm was, van 11,4 territoria/100 ha in 1989 naar 35,7 territoria/100 ha dit jaar (!). Het Waterhoen daarentegen is als broedvogel verdwenen uit het gebied, in 1989 nog één territorium.

Toch kan de concurrentie-relatie niet waarschijnlijk zijn, dit gezien het feit dat beide soorten voor wat betreft nestplaatskeuze, foerageergebied en voedsel duidelijk verschillende niches bezetten. Weliswaar kunnen deze niches elkaar overlappen, waardoor concurrentie tussen beide soorten kan optreden, maar dan nog is het de vraag of de broeddichtheid van het Waterhoen erdoor terugloopt.

In het winterhalfjaar worden in ons land bomen en struiken langs de oever veel gebruikt om

er in grote groepen te overnachten. Hierbij hebben de vogels een duidelijke voorkeur voor takken die boven het water hangen. Mogelijk dat de stap naar hoge(-re) nestplaatskeuze hierdoor niet groot is.

Dank aan Dick A. Jonkers voor het opmerkzaam maken op deze

ongewone nestplaatskeuze van het Waterhoentje en het attent maken op literatuur.

Literatuur:

Engler, H., 1980. Die Teichralle. Neue Brehm Bücherei.
Ziensen, Wittenberg.

Houten, M. van, 1994. De broedvogels van de Noordpolder te Veld/Maaspolder in 1994. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, verslagnummer 94. Hilversum.

Teixeira, R.M., 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.